ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

УДК 34+614.2

Стоян К.П.,
аспірант кафедри громадянсько-правових дисциплін
Одеського національного університету
ім. І.І. Мечникова

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТРУКТУРИ МЕДИЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

В даній статті розглядаються цивільно-правові аспекти медичного права та його структури в Україні. Розглядається та аналізується цивільно-правові відповідальність у сфері медичної діяльності.

Ключові слова: цивільно-правова відповідальність, медичне право, цівільно-правова відповідальність у сфері медичної діяльності.

В данной статье рассматриваются гражданско-правовые аспекты медицинского права и его структуры в Украине. Рассматривается и анализируется гражданско-правовые обязанности в области медицинской деятельности.

Ключевые слова: гражданско-правовая ответственность, медицинское право, гражданско-правовая ответственность в сфере медицинской деятельности.

This article discusses the Civil Aspects of Medical Law and its structure in Ukraine. Considered and analyzed civil liability in the field of medical practice.

Key words: civil liability, health law, civil responsibility in medical practice.

Постановка проблеми. Питання юридичного забезпечення медичної діяльності в Україні останнім часом набувають особливої актуальності. Це передусім пов’язано з активним розвитком приватної медичної практики,

запровадженням добровільного медичного страхування та розробкою нормативно-правової бази щодо введення загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, використанням новітніх досягнень медичної науки (трансплантологія, репродуктивні технології, клонування), удосконаленням управлінської діяльності в галузі охорони здоров'я тощо.

Аналіз дослідження даної проблеми. Різні аспекти даної проблеми в різний час досліджували такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Галь І., Драгонець Я., Журилов Н., Сергеєв Ю., Тихомиров А., Хапій Х. та ін.

Метою даної статті є аналіз джерел літератури, в яких здійснено науково-теоретичне обґрунтування сутності медичного права та його структури в Україні.

Виклад основного матеріалу. Більше десятка законів, прийнятих за останнє десятиріччя, разом з «Основами законодавства України про охорону здоров'я» створили базу для офіційного створення та визнання самостійної галузі правової науки – медичного права. На жаль, незважаючи на нагальну потребу детального та всебічного регулювання лікарської діяльності, вказаної самостійної галузі фактично не існує, лікарська діяльність регулюється чисельними розрізненими нормативно-правовими актами, що інколи протирічать один одному. Метою представленої роботи є аналіз особливостей цивільно-правової відповідальності медпрацівників за професійні правопорушення та пошук можливостей для створення та вдосконалення медичного права України.

Одним із важливих питань у галузі охорони здоров'я є юридична відповідальність за правопорушення. Юридична відповідальність медичного працівника за професійне правопорушення означає застосування до особи, яка вчинила правопорушення при виконанні професійних обов'язків, заходів державного примусу.

Цивільно-правова відповідальність має свої особливості:

– майновий характер вказаної відповідальності – цивільні відносини, в разі порушення, спрямовані на відновлення первинного становища постраждалого;

–- касаційний характер – ще одна з головних особливостей цивільно-правової відповідальності, що випливає з її мети, яка полягає у поновленні порушених майнових прав;

– додатковий характер для порушника, оскільки боржник зазвичай не звільняється від виконання забов'язання.

Цивільно-правову відповідальність можна поділити на наступні види:

1. За підставою виникнення:

а/ договірна – відповідальність за невиконання або неналежне виконання договірного зобов'язання;

б/ недоговірна – відповідальність за завданий збиток.

2. За розподілом прав та обов'язків між суб'єктами зобов'язання:

а/ часткова – кожна із зобов'язанних осіб відшкодовує збитки і сплачує штраф пропорційно до розміру своєї частки спільного боргу (ст. 540 ЦК);

б/ солідарна – постраждала особа може вимагати відшкодування збитків і сплати штрафу як від усіх боржників разом, так і з кожного окремо, причому як повністю, так і по частині боргу (ст. 542, 543 ЦК);

в/ субсидіарна – у разі відмови основного боржника задовольнити вимогу кредитора або відсутності його відповіді на таку вимогу, кредитор може пред'явити вимогу в повному обсязі до особи, яка несе субсидіарну (додаткову) відповідальність (ст. 619 ЦК).

Цивільно-правова відповідальність поділяється також на форми за сферою застосування:

а/ загальну (відшкодування збитків);

б/ спеціальну (сплата штрафу, втрата завдатку, примусове позбавлення права власності та ін).

Відповідальність у цивільному праві за свого працівника несе роботодавець, тобто в даному випадку – лікувально-профілактичний заклад, в якому працює медичний працівник. Покладення відповідальності на працівника, який безпосередньо заподіяв шкоду, зробило б менш реальним механізм відшкодування шкоди пацієнтові [2, с. 13].

Цивільно-правова відповідальність у сфері медичної діяльності – це варіант юридичної відповідальності, який виникає внаслідок порушення у галузі майнових або особистих немайнових благ громадян у сфері охорони здоров'я і який полягає переважно в необхідності відшкодування шкоди. До особистих немайнових благ громадян, які безпосередньо пов'язані з медичною діяльністю, належать перш за все життя і здоров'я. З цієї причини можна стверджувати, що цивільно-правова відповідальність – це своєрідний засіб забезпечення захисту особистих немайнових прав (життя і здоров'я) пацієнтів при наданні медичної допомоги. Ця відповідальність настає при порушенні медиками виконання своїх професійних обов'язків, унаслідок чого було заподіяно шкоду здоров'ю пацієнта. Якщо в основі правопорушення лежить лікарський злочин, то притягнення медика до кримінальної відповідальності не перешкоджає можливості вимагання з боку пацієнта або його законних представників цивільно-правового відшкодування шкоди [3, с. 121].

Закон України «Про захист прав споживачів» регулює майнову відповідальність медичних закладів за рахунок норм про якість послуги, права споживача на безпечність послуги, компенсації моральної шкоди та ін. Останнє свідчить, що відповідно до законодавства, про що вже мова йшла раніше, пацієнт сьогодні - це споживач медичної послуги, в той час, як медичний заклад в особі його персоналу – виконавець медичних послуг.

Моральна шкода, завдана пацієнтові при наданні медичної допомоги, як термін не так давно відомий вітчизняній юридичній та медичній практиці стосовно необхідності їх компенсації. Моральна шкода відшкодовується у грошовому еквіваленті або іншим способом, але також це залежить від оцінки на предмет чи мало місце спричинення моральної шкоди. Також при розгляді і вирішенні справ визначається матеріальна (майнова) шкода, а вже до неї можуть і начислити покарання за нематеріальну шкоду.

Дисциплінарна відповідальність, відповідно до діючого законодавства України - це винне порушення трудової

дисципліни й службових обов'язків, яке може виявлятися в дії або бездіяльності винної особи. Законодавством закріплені такі види дисциплінарної відповідальності державних службовців:

1) у порядку, встановленому Законами України;

2) у порядку, встановленому Кодексом законів про працю України;

3) відповідно до Правил внутрішнього трудового розпорядку для робітників та службовців;

4) На підставі дисциплінарних уставів і спеціальних положень, що діють у ряді галузей керування й деяких сфер державної діяльності.

Підставою для настання даної відповідальності є дисциплінарна провина.

Особи медичного персоналу несуть дисциплінарну відповідальність і підлягають дисциплінарним стягненням згідно трудовому законодавству і законам України. Підставою є невиконання своїх трудових обов'язків, невиконання трудового розпорядку, порушення прав пацієнта та дії, що не відповідають нормам медичної етики . Дисциплінарна відповідальність може застосовуватися як самостійний вид покарання, так і як додатковий [4, с. 310].

Дисциплінарна відповідальність може виявлятися у вигляді зауважень, доган, суворих доган, переведенні на менш оплачувану роботу, на нижчу посаду та інше. При застосуванні дисциплінарного стягнення адміністрація повинна адекватно оцінити і врахувати тяжкість скоєного проступку, обставини, за яких він був скоєний, попередню поведінку винної особи і її ставлення до своїх обов'язків і трудового розпорядку.

Більшість норм цивільного права спрямована на позитивне врегулювання особистих майнових і не майнових суперечок, які засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні сторін і майновій самостійності їх учасників. Нормальний розвиток цивільних відносин характеризується добросовісним виконанням їх учасників своїх прав та обов'язків.

Важливим регулятором відносин у сфері охорони здоров'я серед галузевого законодавства є норми адміністративного

права, які регулюють організаційно-управлінські процеси в охороні здоров'я. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я є Міністерство охорони здоров'я України. Заклади охорони здоров'я створюються підприємствами, установами й організаціями різних форм власності, а також приватними особами за наявності необхідної матеріально-технічної бази і кваліфікованих фахівців.

Заклади охорони здоров'я незалежно від форми власності повинні отримати ліцензію на право здійснення медичної практики, яка видається Міністерством охорони здоров'я на три роки і діє на всій території України. Адміністративна відповідальність наступає в разі скоєння особою медичного персоналу адміністративного правопорушення. Причинний зв'язок вини медичного працівника і пацієнта є основним завданням в назначенні покарання, це і постає як основна проблема щодо застосування норм адміністративного права до осіб медичного персоналу [6, с. 121].

Головна ідея, яка запроваджена в норми про дисциплінарну відповідальність працівників - це ефективність впливу на стан дисципліни працівників за належного рівня гарантій для них у разі притягнення до відповідальності. Самостійність та своєрідність дисциплінарної відповідальності працівників обумовлюється рядом обставин. У правовій державі всі суб'єкти трудових відносин повинні чітко усвідомлювати весь спектр прав, які їм надаються, обов'язків, які на них покладаються, а також можливість притягнення до юридичної відповідальності за протиправні дії. Таке твердження ґрунтується на вимогах ст. 68 Конституції, відповідно до якої кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Висновки. Таким чином, існує необхідність створення самостійної галузі правової науки – медичного права як сукупності юридичних норм, які регулюють правовий статус медичних і фармацевтичних працівників при здійсненні ними діагностики, профілактики та лікування захворювань, а також

правові відносини громадян з органами та закладами охорони здоров'я. При цьому, на нашу думку, необхідно більш чітко конкретизувати відповідність скоєного медичним працівником професійного правопорушення з його юридичною відповідальністю, що буде сприяти покращенню рівня надання медичних послуг населенню України.

Література:

1. Конституція України. – Харків, 1998. – 48 с.

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я*:* Закон України від 19 листопада 1992 р. // Мед. право України. – К.: Ін Юре, 2001. – С. 12-44.

3. Драгонец Я. Современная медицина и право / Я. Дргонец, П. Холлендер. М, 1991. – 124 с.

4. Сергеев Ю.Д., Журилов Н.В., Галь И.Г. и др. Первой в России кафедре медицинского права – 10 лет // Научные труды 2-го Всеросийского съезда (Национального конгресса) по медицинскому праву. Россия, Москва, 13-15 апреля 2005 г. – М.: НАМП, 2003. – 510 с.

5. Хапий Х.Х. Правовые основы деятельности врача // Х.Х. Хапий, А.А. Старченко, Е.М. Шифман.- М., Петрозаводск, 2003. – 205 с.

6. Тихомиров А.В. Медицинская услуга: Правовые аспекты / А.В. Тихомиров. – М., 1996. – 132 с.

УДК 347.763.2

Чорномаз О.Б.,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
конституційного, адміністративного права та
адміністративного процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ,

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Аналізуються нормативні акти органів виконавчої влади, якими регулюються суспільні відносини, що складаються у сфері пасажирських перевезень, визначаються та